

# SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Kadaš vsak četrtak in velja s poštnino vred in v Mariboru pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za štiri leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge isvenavstrijaške države 6 K. Kdor hoče sam ponj, plaša na leto samo 8 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kavak“ „Kavaknega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Ekopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust, inserati se sprejema do srede jutraj. — Ne zapre reklamacije so poštnine proste.

Današnja številka obsega 8 strani.

## Somišljeniki!

## Pristaši!

Na delo za

## Slovenskega Gospodarja.

V vsaki pošteni slovenski hiši mora biti dober časnik. Kdor veliko bere, tudi veliko ve. Kdor dandanes ne čita časnikov, on ne pozna svojega časa in zaostane za drugimi. Zato pa slovensko ljudstvo! Naroči si zdaj ob Novem letu **Slov. Gospodarja!** Slov. Gospodar že 46 let brani vero in narodnost štajerskih Slovencev in jih probuja. Slovenski Gospodar je največji in najbolj razširjen slov. list na Stajerskem. Vsak teden ga gre že zdaj 12000 med ljudstvo. Samo leta 1912 je dobil 2500 novih naročnikov. To kaže, da je Slov. Gospodar silno priljubljen. Slovenski Gospodar prinaša zanimive dopise in mične novice iz domovine in celega sveta. Ima pa tudi krasne povesti, od katerih se čitatelji komaj ločijo, če so je začeli brati. Le prepričaj se sam in beri v srce segajočo povest iz prvih kršč. časov, ki jo bo list v prih. številkah prinašal.

**Slovenski Gospodar** pa je tudi pravi kmečki list, ker ima vsakih 14 dni priljubljeno prilogo

### Gospodarske Novice,

ki kmeta vedno podučujejo v gospodarskih zadevah. **Zatorej pa, cenjeni kmetje, naročite si vsi Slovenskega Gospodarja,** ki je Vaš stari prijatelj in neustrašen zagovornik Vaših pravic. Kdor si ga sam ne more plačati, naj stopi zvezo s svojimi sosedom, da si ga skupaj naročita.

**Somišljeniki!** Agitirajte za naš list od osebe do osebe! Vsak dosedanji naročnik naj se trudi pridobiti tudi še vsaj enega novega naročnika.

**Člani Mladeniških zvez** si naj štejejo v svojo dolžnost, da širijo naš list. Posebno pa se obracamo do članic **Dekliških zvez,** da agitirajo za Slov. Gospodarja. Slovenska dekleta! Ve se znate prikupiti in tako lepo na srce govoriti. Pojdite zdaj med ljudstvo in govorite mično in prikupljivo tako dolgo, dokler ne dobite več novih naročnikov.

### Kako se naj agitacija za list napravi?

1. Agitira se naj od osebe do osebe.
2. Upravništvo je izdalo posebne, velike lepake, ki so se razposlali na zaupnike. Ti lepaki naj se prilepijo povsod, kjer se zdi potrebno, da se ljudstvo opozori na list.
3. Za vsak večji kraj naj se določi nekdo, ki bo na določeni dan in ob določeni uri, na izrečno določenem kraju n. pr. v bralni sobi ali kje drugod popisoval položnice in nakaznice ter ljudem naročal list. Čas in kraj popisovanja naj se označi na lepaku. Istotako se naj kraj in čas popisovanja javno naznani v nedeljo po službi božji pred cerkvijo, da ljudje ne pozabijo priti ter prinesiti položnice seboj.

### Pozor!

### Pozor!

**Kako se naj izpolnijo položnice ali pa tudi nakaznice?**

1. Ime, kraj stanovanja in pošta se naj napišejo **razločno** in **natančno**, ker drugače ne vemo, kam naj list pošljemo.
2. Vsak dosedanji naročnik ima na ovitku, v katerem dobiva list, tiskano posebno številko. To številko naj **gotovo** napiše nad besedo „Položnica“ med oni dve roki . . . . ., ki sta tam napravljeni.
3. **Tisti, ki so Slov. Gospodarja dobivali že dozdaj,** naj med oni dve roki, ki jih najdejo nad besedo „Položnica“, zapišejo še tudi **Star naročnik, številko ovitka . . . ?**
4. Tisti, ki še dozdaj niso bili naročeni na list, naj napišejo med tisti roki . . . . . besedi **Nov naročnik**.

5. Kdor pošlje naročnino po nakaznici, naj tudi zapiše poleg svojega imena, ali je **nov** ali **star** naročnik in številko ovitka.

Ako bodo cenjeni naročniki natančno izpolnili te predpise, potem ne bode pri pošiljanju lista nobenih pomot. Če so položnice pravilno popisane, se nam prihrani pri vknjiževanju več kakor polovica dela, kajti mi vknjižimo prej 100 pravih položnic, kakor 30 nepopolnih. Mnogokrat so položnice tako slabo izpolnjene, da sploh ne moremo vknjižiti plačila, ker je ime slabo pisano, ali ker ni kraja zraven, ali ker imena brati ne znamo, ali ker sploh imena ni. **Kdor se ori naročevan u lista ne bo ravnal po gorajših predpisih, bo sam kriv, ako lista ne bo dobival redno.**

### Kdaj se naj začne pošiljati naročnina?

Naročnina se naj začne po možnosti **takoj** pošiljati, da se delo spravi naprej. Okoli Novega leta dobimo na dan po 500 do 800 položnic in včasih res komaj zmagujemo delo, dasiravno dela upravništvo pozno v noč. Zato prosimo, da cenjeni naročniki že zdaj začnejo pošiljati naročnino, da se nam delo okoli Novega leta ne bo preveč kupičilo. **Novim naročnikom,** ki nam denar že zdaj pošljejo, se bo naročnina zapisala od Novega leta naprej, tako da bodo v decembru list dobivali pravzaprav **zastonj.**

**Novi naročniki** dobijo še-le tisto številko lista, ki izide po prejemu denarja. Prej izšle številke se ne bodo pošiljale, ker jih navadno nimamo več. Kdor hoče imeti torej celi letnik skupaj, naj si list **takoj** naroči.

### Ali se dobi Slov. Gospodrz brez denarja?

Brez denarja nikdo ne dobi lista. Časniki se morajo plačevati naprej. Kdor si list naroči, pa ne pošlje nič denarja, dobi samo **dve** številki, potem se pošiljanje lista **brezpogojno vsakemu ustavi.**

### Kaj naj napravi, kdor lista ni dobil?

Ako je pri pošiljanju lista nastala kaka pomota, ali če list sploh ni prišel, naj se takoj **reklamira,** da se stvar uredi.

**Za reklamacijo** se vzame pol pole papirja. Na ta papir se napiše: Slov. Gospodarja, ki sem ga naročil dne . . . . ., nisem dobil. Nato se napiše natančno ime, kraj in pošta. Ta list se zavije kakor pismo, a se nič ne zapečati. Zunaj se napiše beseda: „**Reklamacija**“ in naslov:

**Upravništvo Slov. Gospodarja v Mariboru.**

To se da na pošto brez **znamke,** torej nič ne stane.

### Darila pridnim agitatorjem.

Za pridne agitatorje, ki nam pridobijo do 31. jan. 1913 nove naročnike in nam tudi pošljejo **od njih celoletno naročnino,** razpisujemo sledeče nagrade:

1. Za 5 novih, za celo leto plačanih naročnikov lep molitvenik v zlati obrezi.
  2. Za 10 novih, za celo leto plačanih naročnikov fino vezan molitvenik.
  3. Za 15 novih, za celo leto plačanih naročnikov lep križ ali pa lepo stensko podobo.
  4. Za 20 novih, za celo leto plačanih naročnikov dragocen križ ali pa veliko stensko podobo.
- Te nagrade bomo razposlali koncem februarja 1913.

**Pristaši!** Na agitacijo torej za Slov. Gospodar, da se število zopet zviša najmanj za 2500 novih naročnikov.

Upravništvo.

## Naša vojska.

Zadnji teden je bila velika nevarnost, da bo Avstrija morala prijeti za orožje. Hvala Bogu, danes lahko rečemo, da ni več neposredne nevarnosti. Na vseh straneh so izginile črne pošasti, ki so nam pretile s svojimi neprijaznimi obrazi. Obzorje okoli nas se nam je razsvetlilo in zopet se nam smehlja nasproti prijaznejše nebo.

Srbija se udaja ter izjavlja, da ne bo za vsako ceno zahtevala prostega pota skozi Albanijo do Jadranskega morja. Zadovoljila se bo, ako se ji zamči kjebodi morskopristanišče, ne da bi morala dobiti zraven še kos zemlje, po kateri bi lahko imela do pristanišča prosti dostop.

Rusija pa iz lastnega nagiba proti nam itak ne bo začela vojske, ampak samo kot zaščitnica srbskih zahtev. Rusija se je prepričala, da Avstrija ne bi stala sama v vojski, temveč da lahko z vso gotovostjo računa na pomoč Nemčije in Rumunije. Morala bi se torej bojevati na tri strani. Kako nevarno je bilo pretekli teden, dokazuje tudi to, da je naš najboljši general, Konrad-Hecendorf, nenadoma odpotoval v Bukarešt, prestolno rumunsko mesto, ter tam imel dolgoletna posvetovanja s kraljem in vojaškimi krogi. Avstrija je bila pripravljena na vse. Sedaj prihajajo vesti, da tudi v Rusiji pojema bojno razpoloženje, tem bolj, ker proti Rusiji tudi v Aziji vojska od Kitajske, ki se pri Japoncih že poteguje za pomoč.

In čeprav je Italija naša ljuba zaveznica, vendar so bili naši vojaški in politični krogi prepričani, da bo nas Italija v slučaju, če se zapletemo mi z Rusijo v vojsko, zapustila in napadla. Toda tudi Italija se je zadnji čas tako zaljubila v Albanijo, da zahteva njeno samostalnost tako odločno kakor Avstrija, in s tem je prišla ob našo stran in nam postala bližja. Dogodilo se je zadnji teden, da je italijanski ministrski predsednik javno grajal izgrede v Benetkah, pri katerih se je hujskalo proti Avstriji, ter zagrozil, da ne bo trpel hujskarij zoper našo državo.

Grdo pa se vedejo v sedanjih razmerah nemški časopisi in nemške stranke v Avstriji. Vemo, da je naš cesar izrecno za mir, dokler to pripušča čast in ugled Avstrije. Ravno tako prestolonaslednik in vsi visoki politični krogi. A nemško časopisje nesramno hujska na vojsko zoper Srbijo in Rusijo. Vsak ima lahko svoje mnenje, toda, kar imajo naši Nemci za Srbijo in Rusijo, to je golo sovraštvo. Pišejo tako nizkotno, tako žaljivo, da se olikanemu človeku kar gabi, da je med tem ljudstvom še toliko zlobnega sovraštva.

Izkraja je še nekatero nemško časopisje odobravalo, da se naženejo Turki iz Evrope, sedaj je pa vse na turški strani. Seveda, Bolgari, Srbi in Črnogorci so Slovani, a te črtijo Nemci iz vse duše. Sedaj slepo in nepremišljeno hujskajo v vojsko zoper Srbijo in Rusijo, v prvi vrsti radi tega, ker bi se šlo zoper Slovane. Hlinijo se kot največje domoljube, čeprav je znano, da posebno nemško razumnštvo še vedno le v velikem številu sanja le o Bismarkih, Viljemih ter o Veliki Nemčiji. Ljudje, ki so še pred kratkim klicali: živela Vsenemčija, živeli Hohencolerji, ti ljudje bi danes radi Slovane učili domoljubja, ki so bili avstrijski monarhiji in habsburški cesarski hisi vedno zvesti ter se svojega sorodstva z velikimi in prostimi narodi spominjali vedno le v dovoljenih mejah. Med Nemci ni bilo vedno tako, bili so časi, ko je bilo med njimi mnogo veleizdajniškega mišljenja.

Star nauk se nam pri tem vsiljuje v pero: Delajmo in skrbimo, da bomo avstrijski Slovani politično in gospodarsko nadkriljevali Nemce ter dobili povsod vodstvo nad nje. Slovani smo v to poklicani vsled svoje nadarjenosti, marljivosti in vsled svojega značaja.

## Dogodki na Balkanu.

Nova bolgarska zmaga.

Blizu Merhanlija, ki leži med Dedeagačem in Dimotiko, to je južno od Drinopolja, sta se dne 29. novembra udali Bolgarom 2 turški diviziji, katerim je poveljeval Valver-paša. Bolgari so vjeli 2 paši, 252 častnikov in 8879 mož. Zaplenili so 8 gorskih topov, 2 strojni puški, nad 1000 konjev in veliko množino

**Drugih vojnih potrebščin.** Predno so se Turki udali, se je vršila luda bitka, v kateri so imeli Turki zelo velike izgube; se je, ko so bili od vseh strani obklojeni, so se udali. Vjete Turke so odposlali Bolgari v mesto Dimotika.

#### Pri Čataldči.

Pri Čataldči molčijo topovi, ker govorijo posredovalci za mir. Zaprošila je miru premagana Turčija. Svojemu vrhovnemu poveljniku, Nazim-paši, je poveljala nalogo, naj pri bolgarskem vrhovnem poveljstvu izposluje premirje, in če mogoče, mir. Pogajanja so se vršila v Čataldči v nekem železniškem vozu. Pogovor med turškimi in bolgarskimi pooblaščenici je bil prav uljuden in prijazen. Ni bilo poznati, da so si ti močje pred par dnevi stali nasproti v najsovražnejšem in najljutejšem boju. Oko bolgarskega zmagovalca generala Savova, ki se je pred nekaj dnevi lesketalo v zmagoslavnem sijaju vojnega navdušenja, je mirno zrlo na premaganega vrhovnega turškega poveljnika. Ko je gromki glas bolgarskih topov utihnil, ker je vsled višjih ozirov moral utihnuti, je proseči turški glas našel poslušno bolgarsko uho. Pogajanja so imela uspeh. Tako poročajo listi.

#### Premirje in mir.

Iz Carigrada se poroča, da so se bolgarski in turški pooblaščenici glede na premirje zedinili na sledeče točke: 1. premirje se sklene za 14 dni; 2. turška vojska in vojske zaveznikov ostanejo v dosedanjih postojankah; 3. nobena stranka ne sme nadaljevati njih utrjevalnih del ali pa pošiljati na bojišče nove čete in strelivo; 4. oblegani trdnjavi Drinopolje in Skader se v teh 14 dneh tako preskrbijo z živežem, da jim dobavijo vsak dan sproti potrebno množino živil od zunaj. — Obenem se iz Carigrada poroča, da je turški ministrski svet te pogoje sprejel. To je povsem verjetno, ker so ti pogoji za Turke v sedanjih razmerah prav ugodni. Tudi to se poroča, da Turki baje z uspehom vstrajajo pri svoji zahtevi, da ostane Lozengrad in Drinopolje turška. Drugače pa izgleda stvar pri krščanskih zaveznikih. Bolgarska kaže čudovito samozatajevanje. Ostali zavezniki, osobito Grki in Črnogorci, pa so baje z mirovnimi pogoji nezadovoljni, ker so za Turke preveč ugodni. Pogodba zaradi premirja še ni podpisana. Če bo premirje sklenjeno, se nadaljujejo mirovna pogajanja, kar posebno želi Turčija, za katero stoji v tej zadevi trozveza. Če se pa ta pogajanja razbijejo, sta oba dela dolžna, naznaniti to drugemu delu vsaj 48 ur prej, predno se sovražnosti zopet začnejo.

#### Borbe okoli Drinopolja.

Turki, obklojeni v Drinopolju, so svoj obrambni način izpremenili v tem smislu, da ne čakajo na bolgarske napade, temveč sami napadajo Bolgare. Izprevideli so, da za nje rešitve ni, razven, če bi potokli Turki Bolgare pri Čataldči, česar pa sami ne upajo. Zato pa hočejo, če padejo, pasti hrabro in prizadeti sovražniku kolikor največ izgub. Turške čete se ne nahajajo v mestu samem, tudi ne v trdnjavah, ampak pred njimi na raznih višinah ali gričih, ki se po turško imenujejo Kazan-Tepe, Papaz-Tepe, Karpan-Tepe itd.; tepe-grič. Zvezna armada je napravila okoli Drinopolja krog, ki se vedno bolj krči, ker zvezne čete po vsakem spopadu s Turki, ki se navadno končajo z bolgarsko zmago, zavzamejo eden ali dva griča. Zadnja višina, ki je bila zavzeta dne 20. nov., se imenuje Karpan-Tepe. Boji se ne vršijo potemtakem na odprtem polju, ampak izza rovov. Glavni boj baje torej artilerija. Dne 22. novembra je bil zopet vroč boj. Turki so namreč ob 4. uri zjutraj napadli 8. bolgarsko divizijo; kmalu je bila cela zvezna vojska zapletena v boj. V najhujšem ognju je bil 1. in 2. bataljon 4. srbskega polka donavske divizije. Ta dva bataljona sta imela nad 350 mrtvih in ranjenih. Med ranjenimi je tudi srbski podpolkovnik Radakovič. O položaju v Drinopolju poroča med drugim tudi nek vjeti turški zdravnik, po rodu Armehec. Ta se je namreč pri nekem izpadu Turkov, ki pa so bili od Bolgarov vrženi nazaj, skrtil med mrtve in ranjene, ki so ostali pred trdnjavo, ter se je potem udal Bolgarom. O razmerah v obleganem mestu poroča te-le strašne reči: Hrane zelo primanjkuje. Ljudje prosijo po ulicah za kruh. Med berači se nahajajo tudi premožni ljudje, kateri bi drage volje steli veliko denarjev za hrano, ako bi jo mogli kje dobiti. Tudi posadka je brez živil. Častniki so predlagali poveljniku trdnjave, Sukri-paši, naj se preda Bolgarom, ali pa naj ukrene odločilen napad, kajti vojaki trpe glad in ako obupajo, se bodo spuntali ter poklali svoje častnike.

Pri teh razmerah se Drinopolje ne more več dolgo držati. Mesto bi bilo že davno padlo v bolgarske roke, ako bi ne bile velike povodnji na vseh rekah: Tundži, Ardi in Mariči, katere se pri Drinopolju stekajo.

#### Bolgarska hladnokrvnost.

Pred obzidjem mesta Mustafa-Paša, ki se bolgarsko imenuje Svilen zaradi svile, ki se tu proizvaja, je prodiral bolgarski stotnik Tadžer. Silovito turško streljanje je njegove vojake nekoliko zadrževalo, da so že hoteli obstati. Ko je stotnik Tadžer to opazil, je vtaknil meč v nožnico in samokres za pas, si prižgal cigareto ter sam korakal naprej, dasi so okoli njega švigale goste turške krogle. Ta zglede mirne neustrašenosti je vojake navdušil. Potem je stotnik Tadžer zopet prišel za orožje, nasadil svojo čepico na konec svoje sablje ter tako na čelu svoje čete tekkel proti Turkom. Bolgari so dobili ojačenja in kmalu so svojili kolodvor in mesto Mustafa-Paša.

#### Brez rok.

V vojaško bolnišnico v Soliji je prišla kmečka žena obiskat svojega moža, ki je bil, kakor se je sporočilo, težko ranjen v bitki pri Lozengradu. Mlada 24letna žena je dolgo hodila v bolnišnici od postelje do postelje, iz sobe v sobo, predno je našla svojega moža. Ležal je v sobi, določeni za težko ranjene vojake. Ko je prišla žena tik pred možovo posteljo, je ta spal. Žena ga pokliče: „Ivan, ali me poznaš?“ — „Da, poznam te, poznam.“ — Žena ga poljubi in vpraša začudeno: „Ali mi ne boš podal svoje desnice?“ — Ivanu se pokažejo solze v očeh in reče s pretrganim glasom: „Rad . . . rad . . . bi ti . . . jo podal . . . a je . . . nimam . . . več . . .“ Žena prestrašena odgrne odejo in v svojo grozo zapazi, da možu res manjkata obe roki; prestrašena se je revica zgrudila pred posteljo na tla. Prišla so usmiljenke, ki so jo spravile zopet k zavesti. Mož pa je pričel pripovedovati ženi, kako ga je zadela nesreča: „Zapovedoval sem četi 40 mož. Dobili smo povelje, naj zavzamemo nek vinograd severno od Lozengrada, kjer so se Turki močno držali. Vrgli smo se z vso silo nad Turke. Boj je bil grozen. Vendar smo mi zmagali. Mene je zadela krogla v levo roko, ko smo Turke popolnoma porazili, se vrnem nazaj, da pregledam, koliko je število naših ranjenecov. Blizu velikoga grma se je zvijal mlad Turčin, očitno hudo ranjen. Milo me je prosil, naj mu dam malo vode, ker ga muči grozna žeja. Usmilil se mi je mohamedanec; dal sem mu svojo čutaro, a to je bila moja nesreča. Ko sem se bil pripogolil k nemu, me Turčin v trenotku, ko sem se ozrl, udari s težkim handžarjem na desno roko in mi jo tik pod ramo preseka. Kaj se je dalje zgodilo, ne vem. Tu v bolnišnici pa so mi še odvzeli levo roko, ker je bila kri po rani zastrupljena.“ — Žena je mlo zaplakala in vzdihnila: „Moj ubogi Ivan, kaj si trpel za domovino! Kdo pa bo sedaj skrbel 4 otročičem za kruh?“

#### Bolgarski ranjenci.

V bolgarskih bolnišnicah, kjer ležijo ranjeni bolgarski vojaki, ni stokanja in tarnanja, temveč mir in celo veselje. To prikipi do vrhuca, če ranjeni Bolgari slišijo poročilo o kakem novem bolgarskem uspehu. Bolniški strežnik bere na glas najnovejšo vest iz časopisa. Ko bere o kakem novem bolgarskem uspehu in turškem porazu, takrat zaženejo ranjenci strašni krik in ponavljajo oni „hura“, ki s strahom prešinja turško vojsko. Oni ranjenci, kateri ne morejo ploskati, pa z nogami udarjajo ob postelje, da tako razodevajo svoje veselje in navdušenje.

#### Med bolgarskimi in turškimi ranjenci.

Pismo slovenske usmiljenke. Slovenska usmiljena sestra Adelheida Podlesnik je o razmerah med ranjenci iz kraljeve bolnišnice v Plovdivu pisala svojim starišem sledeče pismo: „Dragi stariši! Prejmite srčne pozdrave iz daljne Bolgarije. Vojska, to vam je nekaj strašnega; človek, ki tega sama ne vidi, si ne more niti predstavljati, kaj se vse tukaj godi. Tukaj imamo tri barake, ki so vse prenapolnjene z ranjenci, med tem ko razsaja zunaj zima, sneg in dež. Vsako tretjo noč imamo nočno službo in treba je ponoči v blatu, dežju in snegu v temi prehoditi pot iz ene barake v drugo. Silno sem utrujena, a kaj je to s trpljenjem, ki ga morajo prenašati naši ranjenci. Veliko operacij sem že videla, a tako ogromnega števila in kaj takega še ne. Tu kar režejo noge, roke in čistijo možgane v glavi. Nisem mehkega srca, a si moram često brisati solze, ko vse to gledam. Imamo med nami tudi mnogo turških ranjenecov, ki so zelo divji. Enemu izmed njih je naša sestra prevezala ramo, in ker ni mogel drugega, jo je ugriznil v roko in ji odgriznil kos mesa. V našo bolnišnico prinašajo ranjence, ki so jim Turki izkopalji oči, odrezali ušesa, nos itd. Veliko grozovitosti sem slišala od Turkov, a nisem verjela. Sedaj pa vidim, da je vse resnično. Večkrat moramo tudi lakoto trpeti, ker ne dobimo jesti. Svojeje življenja nisem gotova; če mi ne preti nevarnost od Turka, mi pa od boleznih, ker se človek tukaj vsled te hitre izpremembe mraza in vročine lahko hitro prehladi. Ležim pa med štirimi stenami, narejenimi iz papirja; na eni strani leže ranjenci, na drugi strani imam pa za sosede — mrliče, kar ni prav posebno prijetno. Mnogo bi vam imela še popisati, a si pridržim za prihodnjice. To vam pišem v naglici, da veste, kje sem. Bog daj, da pridem kmalu zopet nazaj v domovino. Ostanite zdravi!“

#### Srbsko turško bojišče.

##### Srbi zavzeli Drač.

General Jankovič poroča, da so srbske čete dne 27. novembra popoldne zavzele mesto Drač. Turška vojaška posadka se Srbom ni upirala. Srbi so razobesili na trdnjavi svojo zastavo. General Jankovič pravi v svojem poročilu: Zavzeli smo Drač ter smo ga podvrgli srbskemu kraljestvu za vse večne čase!

##### Junaštvo katoliškega majorja.

Major Selimir Ostojič je z enim polkom konjenice ukorakal v Prizren in tu proglašil srbsko oblast. Tedaj je stal pred Prizrenom Džavid-paša z 8000 turškimi vojaki in dvakrat tolíkimi Arnavti. Ko je ruski konzul v Prizrenu zvedel, da mislijo Turki udariti na Prizren, šel je k majorju Ostojiču in ga prosil, naj se umakne iz Prizrena, dokler mu ne dospeta na pomoč pehota in artilerija, da se tako prepreči nepotrebno prelivanje krvi. — „Razvil sem srbsko zastavo na gradu carja Dušana in poleg nje hočem umreti; dokler sem pa živ, je ne bo nihče snel!“ —

Tako je odgovoril Ostojič in ostal v Prizrenu; pomoč je prišla še le čez 2 dni. Turki pa ga niso napadli. Ostojič je katoliški sin Hercegovine in eden najboljših srbskih konjeničkih častnikov. Preje je bil kraljev pobočnik.

#### Junaški godci.

Bitka pri Prilepu je bila huda in zelo obupna, ker se je vršila na nepristopnih tleh. Ker artilerija ni mogla 2 dni na postojanke, je bilo vojaški godbi ukazano, da se postavi na bližnjo višino in svira neprestano junaške pesmi, da hrabri vojake. Cel dan se je po okolici Markovega gradu razlegala srbska himna: „Bože Pravde Ti što spasa (rešiš) od Kosovega do sad nas, čuj i od sad naše glase i od sad nam budi spasi“, in — kar bo gotovo veselilo vse Slovence — himna našega skupnega Jenka: „Naprej zastava Slave!“ Ob zvokih te naše lepe narodne himne so se borili Srbi kakor levi in bitka se je končala z njih končno zmago. Godci so k tej zmagi veliko pripomogli. Svirali so ves dan brez prestanka, ko je pa prišlo zvečer povelje, da se postavijo na čelo srbskih čet in z njimi korakajo v osvobojeni Prilep — tedaj se je od 40 godcev oglasila samo še desetorica! Vsi drugi so padli, bodisi mrtvi, bodisi ranjeni. Dasi so padle turške krogle med nje kakor ploha, a sami niso mogli odgovorjati, ker niso imeli orožja, so vendar junaško vstrajali na svojem mestu, kjer jih je kosila smrt, dokler niso slavno dovršili svoje naloge.

#### Pokop srbskih vojakov.

Srbski vojak gre veselo v smrt, toda eno vsak zahteva: ako pade, se mora pokopati po vseh obredih svete cerkve. Vsak smatra za največji greh, največjo nesrečo in sramoto, ako bi ga pokopali, ne da bi mu bili preje na prsih prekrizali roke, ne da bi mu bil peh duhovnik pogrebne molitve in mu ne pokadil in pokropil groba. A kdo bi vse to mogel opraviti tam, kjer je na en sam dan na tisoče mrtvih! Toda mora se! — če ne radi mrtvih, pa radi živih. Zato gre z armado zelo veliko število duhovnikov, da opevajo mrtve, celi oddelki vojske so pa odrejeni za to, da kopljejo grobove, v katere potem z vso nežnostjo in pazljivostjo polagajo svoje tovariše, padle „za krest častni in slobodu zlatnu“. Niti en srbski vojak se ne pokoplje brez duhovnika, in to tolaži njegove domače in daje pogum njegovim živim tovarišem.

#### Konj žaluje za padlim gospodarjem.

Srbski vojaki, ki so se udeležili bitke za Bitolj, pripovedujejo, da so našli po bitki ležati na bojnem polju mrtvega turškega majorja in poleg njega žalostno rezgetajočega arabskega konja. Konja so hoteli odpeljati od mrtvega gospodarja, pa se jim je vedno ustavljal, zato so ga nazadnje pustili, da gre kamor hoče. Konj strda, vpije in obkrojuje svojega mrtvega gospodarja. Kmeta v tamošnji okolici so vprašali, zakaj ne ubijejo konja, da bi se ne mučil. Kmet zamahne z roko in pravi: „Nimam toliko poguma. Poglejte, kako lepo glavo ima in kako pametne oči; Bog mi odpusti, a žili se mi, kakor bi me gledal ranjen človek.“

#### Črnogorsko-turško bojišče.

##### Kralj Nikita -- glavni poveljnik

Črnogorski kralj Nikita je izdal dne 26. novembra na armado oklic, s katerim naznanja, da prevzame sam vrhovno poveljstvo črnogorske armade. Po njegovim poveljstvom se bo odslej vršilo napadanje Taraboša in Skadra. Dosedanji izkušeni in oprezní poveljnik Janko Vukotič je imenovan za načelnika črnogorskega generalnega štaba. Princ Danilo pa je baje lahko obolel.

##### Pred Skadrom.

Dne 25. novembra so poskusile turške čete vzeti Črnogorcem goro Širočko. Vnel se je ljut boj, ki je trajal cel dan. Po hudem boju so vrgli Črnogorci Turke nazaj in jim prizadali velike izgube. V noči 28. novembra so začeli Črnogorci zopet obstreljavati glavne turške utrdbe na Tarabošu in prednje skadske utrdbe. V prvih jutranjih urah pa je streljanje zopet utihnilo. Okrog Skadra je nastopilo deževno in megleno vreme.

#### Grško-turško bojišče.

##### Grški uspehi.

Grški prestolonaslednik je sporočil dne 20. nov. v Atene, da je na svojem potu proti Bitolju naletel na bežeče Turke, katere so zagnali v beg Srbi pri Bitolju. Tem je zaustavil pot pri Florini. Nastal je boj, v katerem so bili Turki poraženi. Nato so zasedle grške čete Florino. Turkov je bilo v tem boju nad 30 tisoč. Mesto Florina se nahaja kakih 27 km južno od Bitolja. Ostanke zahodne turške armade se zbirajo okrog mesta Janina na južnem koncu Albanije v bližini grške meje.

##### Otok Samos se proglašil za grško last.

V nedeljo, dne 24. novembra, se je zbralo na otoku Samos v cerkvi sv. Spiridiona 97 pooblaščenecv samoške narodne skupščine. Po kratkem govoru predsednika Sophulisa se je sklenilo, da se združi otok z Grško. Blagoslovila se je nato grška zastava, katero so razobesili na knezovi palači, kjer sta se nastanili narodna skupščina in ministristvo. Postavili so takojčasno vladno, ki ji predseduje Sophulis, uradniki so prisegli zvestobo kralju Juriju; izdali so tudi začasne znamke za pisma.

**Kdo je pravzaprav zavzel Solun, Bolgari ali Grki?**

O tem vprašanju je izšlo uradno poročilo bolgarskega vojnega poveljnika Teodorova, v katerem pravi: Dne 26. oktobra grškega koledarja (9. novembra) ob 4. uri zjutraj sem se nahajal med vasema Juvezno in Ajvatovim pred Solunom. Med tem, ko sem preiskaval okolico, je začel sovražnik z eno baterijo obstreljevati mojo konjenico. Konjenica je ognju odgovarjala. V tem trenutku mi je sporočil poveljnik grške konjeniške brigade, da bodo Grki drugi dan napadli Solun in skupaj sva določila uro, ko naj se izvrši na pad prihodnji dan. Grški poveljnik mi je obljubil, da bo najin sklep sporočil grškemu prestolonasledniku, svojemu vrhovnemu poveljniku. Moja armada je nadaljevala nato svoje prodiranje proti holmu, ki obvladuje Ajvatovo in Lojno in je začela dopoldne z naskokom. Sovražnik nas je sprejel z ognjem iz topov in pušk in mi smo krepko odgovarjali ter so čez kratek čas utihnil turški topovi. Naša pehota je pregnala Turke iz njih postojank ter jih začela zasledovati. Blizal sem se vedno bolj Solunu. V tem trenutku mi je sporočil grški prestolonaslednik, da se je turška armada vdala. Dasi ravno nisem bil podpisal nobene pogodbe glede udaje in so mi bili pogoji predaje mesta neznan, sem se vendar podredil sporočilu grškega vrhovnega poveljnika, prestolonaslednika, z nami zvezane države, dasi ravno je stala moja armada samo 3 km pred Solunom, grška pa 17 km od Soluna ob reki Vardar za mojo armado. Kljub temu je prihajal en eskadron grške konjenice v Solun in z mesta, kjer sem se bil postavil, sem videl, kako so odposlali Turke z vlakci iz Soluna z železnico v smeri proti Vardaru, da pripeljejo ti vlakci 2 grška bataljona v Solun. Iz svojih postojank niso mogli prispeti Grki sicer v enem dnevu v Solun.

Med tem ko se je edino moja armada bojevala pred Solunom, so bili začeli Grki, ki so bili še 17 km oddaljeni od Soluna, s pogajanj, in Turki so se vdali, premagani od našega orožja, Grkom, ker so jim ti stavili ugodne pogoje.

Dne 27. oktobra po grškem koledarju se je tedaj boril en del turške posadke z nami, med tem, ko se je drugi del pogajal z Grki. Na ta način je zasedel del bolgarske armade prvi Solun, med tem, ko je zasedel drugi del mesto dne 28. oktobra skupaj z grško armado.

Dne 29. oktobra sta dospela v Solun princa Boris in Ciril na čelu dveh bataljonov in enega eskadrona z vibrirajočimi zastavami, od vsega prebivalstva navdušeno pozdravljena. Iz spoštovanja pred grškim prestolonaslednikom, ki je starejši od našega prestolonaslednika, sta prišla v mesto še-le en dan pozneje. Mi smo si tedaj izsilili prihod v Solun z orožjem, dočim so prišli Grki tja brez vsakega zamaha z mečem, izkoriščajoč uspehe našega boja.

Tako so si torej z mečem izvojevali Solun Bolgari, z zunanjim sijajem pa so ga kot zmagovalci zasedli Grki. Tudi pri Solunu se potrjuje, kar velja o celi vojski: največ delajo Bolgari, največ svečanega ropota pa drugi.

**Zaplenjeni turški topovi.**

Srbi sedaj pridno spravljajo od Turkov zaplenjene topove v svoje trdnjave, oziroma v tovarne, kjer jih bodo popravili. Dne 23. novembra so pripeljali v Belgrad 20 poljskih in 12 gorskih topov Kruppovega izvora, ki so jih zaplenili Turkom pri Kumanovem. Topovi so novi in nepokvarjeni, tako, da jih lahko tako uporabijo. Poleg topov se nahaja tudi veliko vozstreliva. V Kragujevac, mesto v osrednji Srbiji, ki r se nahajajo veliki državni vojni tehnični zavodi, so pripeljali 190 topov in 156 vozstreliva. Ti topovi so nekoliko poškodovani, a začeli so jih takoj popravljati, tako, da bodo v najkrajšem času sposobni za boje. Vsi topovi so popolnoma novi, tako, da bo srbska artilerija v kratkem času pomnožena z 250 novimi Kruppovimi topovi in veliko množino streliva. V Kragujevac so pripeljali tudi 100.000 turških pušk in silno množino grogel.

**Kolera.**

V zadnjih dneh se je v Carigradu, kakor poročajo listi, zelo malo govorilo o koleri, najbrž radi tega, da bi se ljudstvo še bolj ne plašilo. Vendar pa je zahtevala kolera v Carigradu in v selih ob vzhodni železnici mnogo žrtev. Bolniki prihajajo v mesto skupno z begunci in ranjenci. Železniški vozovi so prenapolnjeni, da, celo strehe vozov so tesno zasedene. Mnogo bolnikov je izkušalo ob železnici priti peš v Carigrad, a so se med potjo mrtvi zgrudili. Železnica je obsejana z mrtvimi tje do carigradskih mestnih vrat. Ali so morda mrtve kar metali skozi okna iz železniških vozov? Grozno je obiskala kolera prijazno mestece San Stefano (jugozapadno od Carigrada ob Marmarskem morju). V mestu prebivajo večinoma Grki, a tudi tu tujci, posebno Nemci in Angleži, imajo tam močno naselbino. Tujci so že davno zbežali v Carigrad, a med Grki razsaja kolera, da je grozno. Na cestah leži vse polno mrličev, pa tudi na kolodvoru jih je ležalo še pred kratkim vse polno okrog. Dne 20. in 21. novembra so avstrijski mornarji pobrali mrliča, jih naložili na gare in jih zvozili pred mesto. Na stranskih cestah leži še na stotine mrličev, med njimi pa še tudi živeči bolniki, kateri prosijo mimoidoče za košček kruha. Nihče se ne zmeni za te nesrečneže. Pri San Stefanu se nahaja mala bolnišnica (lazaret) z dvema turškima vojaškima zdravnikoma, a ona dva se za te bolnike niti ne zmenita, temveč pravita: Mi dva sva tukaj za ranjence, ne pa za one, ki zbolijo na koleri. — Še-le sedaj, ko so se poveljniki tujih bojnih ladij z lastnimi očmi prepričali o razmerah v S.

Stefanu, se vsaj nekaj stori za zatiranje kolere. Pogled na mrliča, ki leže po cesti okrog, je tako strašen, da sta pred dnevi dva moža nekega konjeniškega polka, dva Kurda, ki imajo gotovo dobre živce, omedlela. Nekatere dni umre v San Stefanu okrog 300 ljudi. Na ta način bo celo mesto izumrlo.

V Carigradu ležijo bolni vojači v mošeji Hagija Sofija in v drugih mošejah. Samo iz Sofije-mošje se nese vsak dan po 100 mrtvih. Turki ne storijo dosti proti koleri. Karkoli se je ukrepilo, storili so inozemci. Turški zdravniki kratko izjavljajo: „Toliko dela imamo, da ga ne moremo opraviti; zato pa se rajši nočemo ničesar lotiti“.

**Albanija -- neodvisna?**

V Draču so Albanci dne 28. novembra proglasili Albanijo za neodvisno deželo. Na palači pokrajinske vlade so odstranili turško zastavo in izvesili albansko, katera predložuje črnega orla na rdečem polju. (Enako zastavo so imeli Albanci že za časa Skender-bega.) Turška posadka je takoj predala orožje, uradništvo pa se je večinoma uklonilo novi vladi, deloma pa je pustilo službo. Ljudstvo vseh slojev je burno pozdravilo ta preobrat. Albanci bodo prosili Avstrijo, Italijo in Francijo, da prevzamejo pokroviteljstvo Albanije.

Med tem ko so albanski velikaši proglašali neodvisnost, je došlo od turškega sultana pismo, s katerim se dovoljuje albanska neodvisnost. Ko so turški vojaki to slišali, so se takoj preoblekli za albanske vojskače in so se pridružili navdušenemu ljudstvu. Slično poročilo je prišlo tudi iz mesta Valona, ki leži nekako v sredi Albanije ob Jadranskem morju, kjer so se zbrali odposlanci iz vseh albanskih krajev in zastopniki vseh veroizpovedanj, ter proglasili v albanski narodni skupščini politično neodvisnost Albanije in so nastavili začasno vlado.

Predsednik začasne vlade je mohamedan Ismail Kemal-beg, podpredsednik pa katoliški duhovnik Nikolaj Kačiora, tajnik pa katoličan Luđovic Garačuski. Kemal-beg je brzojavil v Drač in Elbasan, kjer so že poprej proglasili neodvisnost, naj se prebivalstvo ne upira prodirajočim Srbom, ker bodo neodvisno Albanijo itak ščitile velevlasti. Predsednik albanske vlade je poslal avstrijskemu zunanjemu ministru brzojavko, v kateri naznana, da je albanska narodna skupščina proglasila v Albaniji politično neodvisnost ter nastavila začasno vlado, ki ima dolžnost, braniti pravice albanskega naroda in ga osvoboditi armad balkanskih zveznih držav, ki so jo poplavile. Nadalje prosijo Albanci našo vlado, naj Avstrija to izpremembo v življenju albanskega naroda pripozna, ter zagotavlja, da hočejo živeti v miru z drugimi sosednjimi državami. Brzojavko iste vsebine je poslala albanska vlada tudi italijanskemu zunanjemu ministru.

**Albanija in Albanci.**

Ker so v zadnjem času oči vse Evrope obrnjene proti Albaniji, ne bo odveč, da svoje bralce nekoliko natančneje seznanimo z deželo in z njenimi prebivalci. Albanija je pokrajina, ki leži na zahodnem delu Turčije ob obali Jadranskega morja, južno od Srbije in jugovzhodno od Črne gore. Albanija je zelo gorata in zapuščena zemlja ter je bila dosedaj razdeljena v vilajeta Skader in Janina, deloma je spadala tudi pod bitoljski in kosovski vilajet.

Celo ozemlje, naseljeno z Albanci, šteje okroglo 30.000 kv. metrov. Prebivalcev šteje Albanija okrog 1½ milijona. Albanci se dele v severne in južne: prvi se imenujejo „Gegi“, drugi pa „Toski“. Gegi so junaško pleme, Toski ne; pri njih se kaže junaštvo edino le v bojih proti kristjanom. Po rodu spadajo Albanci pod indogermansko pleme in se jih smatra za potomce starih Ilircov. Kar se tiče jezika, se razločujejo Gegi in Toski tako zelo med seboj, da se komaj razumejo. Med obema plemenoma je tudi vedno sovrašтво, ker se štejejo Toski za bolj omikane kot so Gegi. Poleg teh dveh plemen prebivajo v Albaniji še takozvani „Pomaki“ in „Torbeši“, to so pamreč taki mohamedanci, ki so bili nekdanj kristjani, pa so se poturčili.

Iz stare albanske zgodovine ni dosti znanega. Ko je došlo krščanstvo v Evropo, se je razširilo iz Grškega tudi v Albanijo, za časa preseljevanja narodov pa se je zopet zatrla.

Severna Albanija je bila 700 let pod srbsko oblastjo; v mestu Ohrida pa so od leta 870 naprej imeli bolgarski knezi svojo prestolnico. Od 11. stoletja naprej so bili Albanci podvrženi Bizantincem, a so se vedno z njimi bojevali. V bitki na Kosovem polju leta 1389 so se bojevali Albanci na strani Srbov. Pod turško oblast so prišli še-le leta 1479. Odslej so bili Albanci jedro turške armade. Mnogokrat, posebno v 19. stoletju, in še tudi zadnja leta pod mladoturško vlado, so skušali Albanci se znebiti turškega jarma ter doseči svojo neodvisnost, pa se jim ni posrečilo.

Razmere, v katerih je bilo ljudstvo prisiljeno živeti, so iz Albanije napravile deželo, kjer so vedno vstaje, poboji, požiganja in rop stalna prikazen. V sled neprestanih bojov je ostalo albansko ljudstvo neolikano, roparsko; v severni Albaniji je še sedaj v veljavi med ljudstvom „krvna osveta“, ki ni v Evropi nikjer več v navadi. Če n. pr. umori član družine Firovičev člana družine Svilobrka, je potem dolžna poslednja družina Firovičevi krvno osveti in mora po tej „narodni postavi“ kakega člana nasprotne družine umoriti. In tako gre to sovrašтво od roda do roda vedno huje naprej. V severni Albaniji padeta dve tretjini mož kot žrtev te krvne osvete.

Po veri je med prebivalstvom Albanije 40% kristjanov in 60% mohamedancev. Med kristjani je blizu

polovica katoličanov, ostali pa so pravoslavni. Katoličani so razdeljeni v 3 nadškofije: Drač, Skoplje in Skader. Da se je katoliška vera med Albanci vsaj deloma ohranila, je zasluga misijonarjev-frančiškanov. Poleg oo. frančiškanov delujejo v Albaniji še tudi jezuiti, podpirajo pa njih delovanje sestre stigmatinke (sestre od sv. Gospodovih ran). Katoliški Albanci so naklonjeni Avstriji in Italiji, pravoslavni pa Srbiji, Bolgariji, Črni gori in Grški.

**Drač.**

Mesto Drač, kojega ime izhaja od rimskega imena Dyrrhachium ter se tudi imenuje Durazzo, ali po Albancih Durrosi, je najvažnejše obmorsko mesto Albanije. Drač leži kakih 85 km južno od Skadra ob obali Jadranskega morja na prostoru, ki kot z močnimi zidovi obdani trikot sega v morje. Mesto Drač je že kakih 500 let pred Kristusovim rojstvom dal postaviti Korinčan Phalios in se je zvalo „Epidamnos“. Okrog Drača so se v starem in srednjem veku vršili mnogi krvavi boji. Mesto je pogostoma menjavalo svoje gospodarje: bilo je v lasti Rimljanov, Bizantincev, Gotov, Normanov, Sicilijancev, Benečanov, Epirotov itd. Leta 1502 je prišel Drač Turkom v last in je ostal pod turškim gospodstvom do sedanje balkanske vojne. Pod turško oblastjo je izgubil Drač skoraj vso nekdanjo slavo. Samo zgodovina in razpadajoče palače in zidovje pričča, da so v Draču nekdanj stanovali kralji in drugi oblastniki raznih narodov; tudi pomorsko pristanišče je izgubilo svojo veljavo, ker je večinoma zasuto s peskom. Za mestom se nahaja dolga zamočvirjena morská plitvina, čez katero vodi v mesto star, trhljiv lesen most. Sploh je mesto skrajno zanemarjeno. V mestu je poseben trgovski oddelek, imenovan „varoš“, v katerem prebiva nekaj tisočev krščanskih Albancev. Trgovski promet pospešujejo avstrijske in italijanske trgovske ladje, katere izvažajo na leto približno za 2 milijona blaga. Največ se izvažajo iz Drača volne, prosa, pšenice, lanenega semena, surove svile, jančjih in kostrunovih kož, hrastovih ječje in lesa, pijavk, olja in tobaka. — V ozadju mesta je robato in visoko gorovje, preko katerega ni skoraj nobene poti. Dohod k mestu od Leša sem o tezujejo raztegnjena močvirja ob rekah Matja, Ismi in Arzen. Slična močvirja so tudi na južni strani mesta. Radi teh naravnih težkoč je napad na mesto s suhe zemlje manj nevaren kakor z morske strani. Mesto je bilo nekdanj zvezano preko Soluna s Carigradom s šilrako in slovito cesto, zvano „via Egnatia“.

Mesto šteje 5000 prebivalcev, med katerimi je 1500 pravoslavnih in 200 katoličanov. Kar se tiče cerkvenih razmer, se je mesto že v prvih časih krščanstva pokristjanilo. Prvi škof je bil, kakor se pripoveduje, okoli leta 85 po Kristusu, sv. Cezar, eden izmed 72. učencev Gospodovih. Že v 5. stoletju je bil v tem mestu nadškofijski sedež ter je spadalo pod Drač veliko število škofij. Od polovice 11. stoletja je ta nadškofija razkolna ali pravoslavna. Nekako od leta 1209 je Drač tudi sedež rimsko-katoliškega nadškofa. Vrsta katoliških nadškofov se je večkrat pretrgala, tako na primer leta 1273, ko je potres razjedal mesto, do leta 1296, ko so Albanci mesto zopet sezidali. Ko so Turki l. 1502 zavzeli Drač, je moral prestaviti nadškof svoj sedež v druge kraje. Sedaj prebiva v Delbenisti. Nadškofija šteje nad 13.000 katoličanov, ki so po večini Albanci ter prebivajo v 23. župnijah in imajo 47 cerkva. Dušeskrbje izvršuje 11 svetnih duhovnikov in 8 frančiškanov.

**Albanski junak Skenderbeg.**

Albanija je imela še v prvi polovici 15. stoletja, čeprav je priznavala turškega sultana za vrhovnega vladarja, svoje lastne kneze. Vladal je takrat Ivan Kastriota iz prvotno srbske, pozneje poalbanjene vladarske hiše. Za kazni, ker so se Albanci vedno upirali turškemu sultanu, je moral Kastriota vseh četvero svojih sinov izročiti sultanu Muratu II., da so mu bili porok za zvestobo svojih rojakov. V turški sužnosti so morali vsi bratje Kastriotiči hote ali nehoti prestopiti h mohamedanski veri. Najmlajšemu Kastriotiču, Juriju, so dali Turki ime Skenderbeg (tudi Iskander — Aleksander). Jurij je imel velike duševne zmognosti, govoril je več jezikov, v vojaštvu pa je preko sil vse druge mladeniče svojih let. Sultan Murat ga je imel zelo rad in mu je poveril poveljstvo krdela vojakov. Mladi Skenderbeg se je v vojskah zelo odlikoval in se je sultanu s tem še bolj prikupil. A srečen Jurij ni bil, tožilo se mu je vedno po domu, bolelo ga je, da njegova domovina ni svobodna. Ko je izprevi-del, da preti njegovim rojakom vedno več grozovitosti, in ko je zastupil sultan vse tri njegove brate, je sklenil, osvoboditi svojo domovino. Najprej je zgrabil kulturovega tajnika, ga zvezal ter z golim mečem v roki prisilil, da mu je moral napisati ukaz turškemu poveljniku v Kroji (mesto severno od Drača), da ima trdnjavo takoj izročiti Skenderbegu. Nato si je izbral 300 hrabrih Albancev, ki so služili v turški vojski, in je zbežal z njimi proti domu. Vse mu je šlo po sreči. Turški poveljnik mu je izročil poveljništvo v Kroji. Skenderbeg se je ponoči tiho polastil domačega mesta ter dal pomoriti tamošnje Turke in mohamedance. Upor se je širil dalje in dalje in v malo dneh se je vsa Albanija vzdignila. Bilo je to leta 1443. Skenderbeg je sprejel zopet krščansko vero in je kot Jurij Kastriota zasedel kneževski prestol albanski. Sklenil je tudi sosednjim krajem pomagati, da se rešijo turškega jarma. Ljudstvo se mu je povsod pridružilo in se vzdignilo zoper Turke. Samo s 15.000 možmi je Jurij Kastriota premagal 40.000 Turkov. Leta 1449 je sam sultan Murat šel v Albanijo z veliko armado, pred katero je poslal 40.000 vojakov. Toda Kastriota

je te prenje turške čete s svojimi 5.000 možmi premagal. Radi tega se je sultan Murat junaškega Skenderbega tako ustrašil, da se je z vso vojsko vrnil v Drinopolje. Leta 1450 je pripeljal Murat v Albanijo, kakor se poroča, okrog 100.000 vojakov, a Kastrioti je celih 5 mesecev mesto Krojo tako dobro branil, da se je sultan Murat jezen in bolan vrnil nazaj. Skenderbegove zmage je bil vesel cel krščanski svet. Od vseh strani so prišli slavnemu junaku čestitati. Ko je sultan Murat leta 1451 umrl, so imeli Albanci nekaj časa mir pred Turki. Albanija se je izmed vseh sosednjih dežel najdalje branila turške sile. Dokler je živel Skenderbeg-Kastrioti, se novi sultan Mohamed ni mogel polastiti Albanije. Ko pa je junaški Jurij dne 17. januarja 1468 umrl v Lešu, kjer je tudi pokopan, so Turki vedno huje pritiskali na Albance. L. 1478 so vzeli mesto Krojo, naslednje leto pa je bila vsa Albanija že v turških rokah.

Med Albanci, pa tudi med ostalimi balkanskimi narodi, je ostal še živ spomin na junaškega Skenderbega do današnjih dni. Narod ga čisla kot največjega junaka; njemu v čast peva ljudstvo pesmi, ki opisujejo njegove junaške čine.

#### Kako se Turki napovedali vojsko pred 200 leti.

Pred začetkom vojne, ki jo je sultan Mohamed IV. leta 1682, vojeval s cesarjem Leopoldom I., je izdal sultan naslednjo, do današnjega dne ohranjeno vojno napoved: Po milosti našega Boga, ki vlada v nebesih, razglašamo Mi, Mola Mohamed, preslavni in sploh vse vladajoči cesar Babilonije in Judeje, kralj vseh kraljev v nebesih in na zemlji, veliki kralj svete Arabije in Mavretanije, rojeni in slavno kronani kralj jeruzalemski, vladar in gospodar groba križanega Boga nevernikov, Tebi, cesar rimski, in Tebi, kralj poljski, kakor tudi Vajnim podložnikom, da mislimo Tvojo deželo z vojsko napasti in da pripeljemo s seboj 13 kraljev ter 1.300.000 pešcev in konjenikov, in bomo s to armado, o kateri se Tebi in Tvojim podložnikom še sanja ne, raznesli Tvojo zemljo na podkvahter jo bomo pokončali z ognjem in mečem. Pred vsem ti ukazujemo, da nas v svojem glavnem mestu na Dunaju počakaš, da Ti bomo lahko vzeli glavo. To velja tudi Tebi, mali poljski kralj. Mi bomo pokončili Tebe, kakor tudi vse Tvoje podanike, ter spravili z zemlje vse, kar se imenuje glaur. Vse, staro in mlado, bomo najprej mučili, potem pa umorili. Tvojo deželico Ti bomo vzeli, Tvoje podložnike pa pokončili. Tebi in poljskemu kralju bomo dali toliko časa živeti, da se boš prepiral, da smo izpolnili vse, kar smo bili obljubili. Toliko, da boš vedel. Napisano v 46. letu našega življenja in 26. letu naše vsemogočne vlade. — Ta bahavost se je pa, kakor pripoveduje zgodovina, Molu Mohamedu izplačala kaj slabo. — Sedanji sultan Mohamed je pa balkanskim krščanskim državam veliko bolj ponižno napovedal vojsko.

## Razne novice.

- \* God vi prihodnjega tedna:
- 8. nedelja: 2 adventna, Brezn. Spoč. M. D.
- 9. ponedeljek: Val-rija, Peter F.
- 10. torek: Loretan. ka M. B.
- 11. sredo: Damas, papež.
- 12. četrtek: Epimah, muč.; Sinezij, muč.
- 13. petek: Lucja, dev. mat.; Ottilija, dev.
- 14. sobota: Spiridijon, škof. Nikarj.

\* Našim naročnikom na znanje. Ker polaganje novih strojev v tiskarni še ni dovršeno, nam je bilo tudi tokrat nemogoče tiskati zabavno prilogo in „Gospodarske novice“. Še glavni list se mora tiskati na malem stroju. Radi tega nam primanjkuje v listu tudi prostora in še nismo mogli začeti priobčevati povesti „Soterija“. Ko bodo stroji v tiskarni urejeni, dobi list zopet stari obseg. — Današnji številki so priložene položnice za obnovitev naročnine.

\* **Probujeni ptujski okraj.** Dasiravno pošilja jo ptujski nemškutarji na cente „Stajerca“ med naše ljudstvo, vendar se „Slovenski Gospodar“ v ptujskem okraju krasno širi. Samo zadnje dni smo dobili iz L. vanjkovcev, Sv. Marjete pri Moškanjih in Sv. Tomaza pri Ormožu po nad 10 novih naročnikov. Slava zavednim širiteljem poštenega berila! Prijatelji, prijateljice, sedaj, ko je razpisal „Slovenski Gospodar“ lepe nagrade za pridne agitatorje, podvojite svojo pridnost in pripeljite mnogo novih naročnikov v naš krog!

\* **Linhart** je o nedeljskem nemškutarskem zborovanju poslal v nemške liste poročilo o svojem „patriotičnem“ govoru, v katerem je med drugim rekel: „Slovenski duhovniki pridigajo sprižnice, da se ne sme streljati na Srbe, če bi nastala vojska“. — Če bi mi Linharta vzeli resno, bi morali protestirati proti takemu večnemu sumničanju slovenske duhovščine ter zahtevati od njega dokaza, kdo in kje je to govoril. Toda človek kot Linhart slovenske duhovščine ne more žaliti in bi bila res žalitev naših duhovnikov, če bi jih branili zoper takega človeka. Značilno pa je za spodbujateljstvo, da v svojih vrstah ne trpi samo takega človeka, temveč mu celo pripušča vodilno vlogo. Tako nemstvo je bolj tršlo in gnilo kot Turčija, ki je prišla že čisto na kant.

\* „Sloga“ ni samo najdaljši list na Sp. Staj., ampak tudi najpoglebši. Kar se tiče hudobije, se z uspehom more kosati s „Stajercem“, proti kateremu se baje bojuje. Zato pa pomeni „Stajerca“ s „Slogo“ preganjanje, isto, kot izganjanje hudice z belcebubom. Svojo goljufivo lažljivost je v zadnji številki zopet pokazal proti poslanecu dr. Korošcu. Poroča namreč o nagovoru, s katerim je naš cesar po večerji poča-

stil posamezne osebe izmed povabljenih delegatov. Med drugimi je bil tudi nagovorjen delegat dr. Korošec. Razgovor se je sukal okoli štajerskega deželne- ga zbora. Na cesarjevo vprašanje, če in kdaj bo začel delovati deželni zbor, je dr. Korošec odgovoril: „Ko bodo izpolnjene pravične zahteve Slovencev“. Ta odgovor pa zamolčuje „Sloga“. Prinesli so ga nemški listi, slovenska „Sloga“ pa ga nalašč zamolčuje, da more lagati o Korošcu. Tako dela za slogo štajerskih Slovencev lažnjiva in hudobna klepetulja — „Sloga“.

\* **Odgovor.** Slovensko trgovsko in obrtno društvo v Mariboru je poslalo našemu uradništvu neko izjavo, ki jo je objavil „Slov. Narod“, čemur bi se z ozirom na nadstrankarstvo omenjenega društva morali čuditi, pa se ne čudimo, ker vemo, kam prizadete vleče srce. Odgovorjamo kratko: Mi dobro vemo, kaj smo dolžni slovenskemu trgovstvu in obrtništvu, ter radi tega odklanjamo vsak pouk kot brezpredmeten. Obenem pa odločno izjavljamo, da ne priznamo in ne bomo pikdar priznali, da spada razpečavanje nesramnega nemškega časnikarskega pofelna v panogo: slovensko narodno trgovstvo. Dalje povdarjamo: Mi smo glasilo štajerskega slovenskega ljudstva in že 46 let brezobzirno pobijamo njegove narodne, verske in pravne škodljivce ter ne pustimo nikdar in nikoli pod krinko narodnosti neozigosano kvariti slovensko ljudstvo. Če bi mi iz ozira na narodnost mirno gledali, kako slovenski trgovec Vilko Weixl razširja nemške škodljive liste kakor je „Der Neue Blitz“, bi nas moralo naše ljudstvo po pravici obsoditi in zavreči kot svoje glasilo. Kdočno si usojamo še vprašati, ali je morda v imenu narodnosti dovoljeno odborniku nadstrankarskega Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru javno govoriti in hujskati proti slovenski trgovini in slovenskemu obrtniku v Mariboru? Ali se godi v imenu narodnosti, da odličen član omenjenega društva objavlja svoje inserate v „Marburger Zeitung“, ki napada najbolj strupeno Slovence in jih grdi pri vsaki priliki, slovenskih listov pa se izogiblje? — Uredništvo „Slov. Gospodarja“.

\* **Nova bojna ladja.** V Trstu so spustili dne 30. nov. v morje 3. avstrijski dreadnought (tako se imenujejo novodobne bojne ladje) „Princ Evgen“. Ladja je dolga 151 metrov, široka pa 22 in 20 cm. Zgrajena je iz najboljšega jekla. K slavnosti je došlo mnogo občinstva. Cesarja je zastopal nadvojvoda Peter Ferdinand, kumovala pa je novemu morskemu velikanu nadvojvodinji Alice. Navzoči so bili pri slavnosti tudi goriški nadškof dr. Sedej, koroški škof dr. Kaltner in tržaški dr. Karlin ter podpredsednik državne zbornice, vitez Pogačnik.

\* **Velik gospodarski tečaj** se bo vršil še to zimo v salezijanskem zavodu „Marijanišče“ v Veržeju. Ta tečaj bo nekako nadomestilo za kmetijsko šolo, ki se še ta čas vsled raznih zaprek ne more začeti. Čas in natančnejši vspeled tečaja še objavimo. Ker zavod še ni celo dozidan, bo tečaj omejen le na bližnje kraje, da bodo udeleženci lahko hodili domov prenočevati.

\* **Novi vojniški zakoni.** Vlada je predložila državnemu zboru tri važne zakonske načrte, ki jih je že prej nameravala predložiti. Po prvem načrtu, ki se tiče nabave konj za armado, bodo vse konje vojaške oblasti preiskale ter vodile o njih zapisnike. V slučaju mobilizacije rabi država do 100.000 konj. Po tem zakonskem načrtu bo vsak lastnik konj dolžan svoje, za vojsko sposobne konje proti primerni odškodnini odstopiti državi. Vlada pa je te dni tudi prepovedala izvoz konj iz naše države. Nadalje je predložila vlada zakonski načrt, po katerem se določijo odškodnine rodbinam vojakov, ki so poklicani pod orožje. Odškodnina bi znašala 50% plače, ki je v dotičnem okraju v navadi. Tretja predloga pa določa natančnejše dolžnosti občin in zasebnikov-poseselnikov glede nastanjenja vojaštva in priprag za vojaštvo. Ta predloga določa, da morajo vse osebe, ki še niso prekorajile 50. leto, četudi niso služile kedaj pri vojaki, osebno pomagati armadi v slučaju mobilizacije. Na sovražnika jim sicer ne bo treba streljati, a pomagati bodo morali ti ljudje pri vojaških skladiščih, nalagati in voziti blago in pisati v pisarnah, ako se izvrši mobilizacija. Nadalje bodo morali odstopiti fabrikanti tovarne vojni upravi, če bo treba, vsak hišni lastnik bo moral izročiti vojni upravi svojo hišo, kmetič pa izročiti zadnjega konja, vozove in krmo, če bo treba. Odškodnino za vse to bodo določile posebne komisije. Ta postava se uveljavi ne le ob vojski, ampak že tudi v slučaju mobilizacije. Te predloge so se izročile odsekom, da jih pregledajo. Na Ogrskem so predložene še strožje tozadevne postavbe.

\* **Velikanski vihar.** Na Filipinskih otokih v Ameriki je dne 25. novembra razsajal grozen vihar, takozvani „tajfun“. Otoka Tacloban in Capic sta skoro popolnoma uničena. Ubilih in ranjenih je okrog 1700 ljudi.

## Mariborski okraj.

m **Maribor.** V ponedeljek, dne 2. decembra, so se začele pri tukajšnjem okrožnem sodišču porotne obravnave. Prvi dan je stal pred porotniki 25letni krojaški pomočnik Stefan Znidar iz Hošnice. Obdolžen je bil, da je dne 2. avgusta t. l. ubil svojega, 2 meseca starega nezakonskega otroka, Cirila Pisanec. Obsojen je bil na 6 let težke ječe. — V torek, dne 3. decembra, je bil obsojen 21letni Franc Čuš iz Gajovec na 5 let težke ječe, poostrene s četrletnim postom, ker je dne 19. oktobra t. l. ponoči ustrelil v Oslušovcih na ponočevanju Franca Roškarja.

m **Jarenina.** Tekom zadnjih 14 dni je pobrala smrt 2 krepostna starčka iz naše župnije. Prvi je bil

Radeckijev veteran v 87. letu, Jurij Lorbek, ki je v večji boji branil našo domovino. Lepo ga je bilo gledati, kako je na stara leta poleg zaslužnih vojaških kolajn nosil na svojih prsih pripet trobojni slovenski znak. — Drugi je bil starosta naše Mladeniške Marijine družbe, 75letni Martin Wölker, ki je od mladih nog služil pri naših domačih gospodarjih. Bil je že desetletja član Mohorjeve družbe, od katere je imel do zadnjega vsako knjigo lepo shranjeno. Kot priprosti hlapec si je tudi precej prihranil, tako, da je lahko za vzgled mnogim lahkomišelnim ljudem, ki slepo drve v tujino, vendar pa ne prinesejo domov drugega kot slabo ime in beraško palico. Blaga starčka počivajta sladko v zemlji domači!

m **Sv. Lenart** v Slov. gor. Posojilnica pri Sv. Lenartu v Slov. gor., registrovana zadruga z neomejeno zavezo, uljudno naznanja, da prekine svoje uradovanje radi sestave letnih računov od 15. decembra 1912 do 3. prosinca 1913. 1287.

m **Sv. Benedikt** v Slov. gor. Lepo so igrali! Vsi so se dobro postavili, pa tamburali so, da je bilo kaj! Taka je splošna sodba o naši zadnji prireditvi. In res! Izborna je vse izpadlo. Ljudstva, pred vsem domačinov, je prihitelo, da je bil prireditven prostor naphan radovednih gledalcev in poslušalcev, da so kar stene škripale. Uvod so napravili domači tamburaši pod izvrstnim vodstvom g. Pavla Hajnziča. Potem je sledila igra: „Na krivih potih“. Tudi igralke bi ne mogle boljše napraviti kakor so. Tako se je vse dobro izteklo, vse je dobro šlo, vse se je dopadlo. A kaj pravim vsem! Nekaterim, tudi našemu mlademu organistu, se vendar ni dopadlo. In zakaj ne? Nekateri pravijo, da zato ne, ker o ponočevanju nič ni bilo v igri. Drugi so zopet mnenja, da zato ne, ker se ni delilo nič prstanov med zaljubljenе grlice. Tretji zopet trdijo, da ni bilo prizorov kakor na „Tanmuziki“ tam nekje v Zg. Žerjavski grabi. Kdo ima prav, ne vemo. Sodite drugi! Vkljub temu pa bomo še večkrat kaj veselega priredili.

m **Sv. Trojica** v Slov. gor. Tukaj je umrla gospa Terezija Klemenčič. Bolehala je že čez 10 let na vodeniki. Zapusča marljivega moža in 4 otroke. Eden od teh je p. vikar Pelagij v Gradcu, drugi c. kr. poštni asistent v Mariboru, ostala dva sta doma. Vsi so vzgojeni v narodnem duhu. Vrli krščanski hiši naše sozaljce.

m **Bohova.** Kdor drugemu jama koplje, sam vanjo pade. — O resničnosti tega pregovora se je laško prepričal gostilničar Jakob Grašič in z njim ptujski „Stajerc“, Grašič je raznašal po Bohovi vest, da je bil g. Franc Frangež obsojen, ker je streljal na njegovega psa in na ta način spravil v nevarnost tudi Grašičevega otroka. Veselje je bilo pa prehitro. 20. novembra t. l. se je namreč vršila v tej zadevi razprava pred okrožnim sodiščem v Mariboru, in tu je bil g. Franc Frangež popolnoma oproščen. Kar posebno označuje ta slučaj, je dejstvo, da sta pred prvim sodnikom Grašičeva žena in Grašičev 14letni učencec Korb pričala, da sta stala kakih 8 korakov oddaljena od g. Frangeža v tistem času in da sta natančno videla, da je meril Frangež proti psu. Sedaj pa se je dokazalo, da sta bila oddaljena 40—60 korakov in da od stališča prič sploh ni bilo mogoče videti g. Frangeža, ker se je med omenjenimi pričami in g. Frangežom nahajalo gosto drevje. Vsled tega tudi sodišče ni moglo verjeti Grašičevi ženi in njegovemu učencu Korbu, ampak je verjelo zagovoru g. Frangeža, da je ustrelil v zrak, ne pa proti psu. — Mi gospodu Frangežu čestitamo k oprostitvi.

m **Kamnica pri Mariboru.** Na gostiji P. točnik Maček se je nabralo za Slov. Stražo K 1500. Zveli rolojubni svatje!

m **Sv. Magdalena pri Mariboru** Še enkrat opozarjamo na Slovesno slavnost, ki jo priredi naša Društva zveza v nedeljo 8. dec. ob pol 4. uri pop v dvorani delavsk. društva v Mariboru Flösergasse 4. Na sporedu je: 1. Slovesna Deklamacija, 2. Anton Förster: Ab, ni li zemlja krasna? P je mešan zbor 3. Slovesna: Vino in voda. Dramatičen prizor. 4. Slavnostni govor 5. Večernica P je mešan zbor. 6. Igra „Pri go-p-di“. Šalovica v dveh dejanjih. Začetek točno ob pol 4. uri popolne Vat-poina: sedeži 30 vin, stojšča 20 vin.

m **Hoče.** Uljudno vabimo vse zavedne Hočane na občni zbor kat. bralnega in gosp. darsk. g. društva in podružnice Slov. Straže, ki se bo vršil v nedeljo dne 15. decembra 1912 ob 8. uri popoldne pri g. Rojku

m **Maribor (Slovensko gledališče).** Na Miklavžovo nedeljo, dne 8. decembra se predstavlja Rdeča kapica, pravljica s petjem v 4 dejanjih. Po igri nastop Miklavža s sijajnim spremljstvom. — V nedeljo 15. decembra ob 4. uri popoldne Slovesna slavnost v prid djaški kuhinji v Mariboru.

m **Gorja Sv. Kungo'a.** V nedeljo, dne 8. decembra, na praznik Brezmadežnega spoč-tja bo pri nas slovesen sprejem v Marijino družbo deklet. O riveni govor ima prof dr. Hohnj c. Spovedovala bosta dva spovednika, in sicer tudi že v soboto od 2. ure popoldan.

## Ptujski okraj.

p **Ptuj.** Linhart kot avstrijski domoljub. V nedeljo, dne 1. decembra, je zbornala „Stajerc“ stranka skupaj nekaj postopačev in šnopsarjev iz Ptujja, katerim se je tudi pridružil par zaslepljenih kmetov. O tem shodu je poslal Linhart veliko poročilo v nemške liste, da izve svet, kako velikega branitelja ima naša domovina v osebi „Stajerc“ urednika v Ptujju. In nemški listi, med njimi seveda tudi krščansko-socialni „Grazier Volksblatt“, so šli Linhartu na limanice. Smejati se mora človek, če bere, kako zatrjuje Linhart v imenu našega slovenskega ljudstva zvestobo, obsoja Srbe in srbaše in brani pravice naše monarhije. Smejati se mora, ker je to govoril Linhart, ki je bil in je še socialni demokrat in bogve kaj še drugega. To ve najbolje on sam. Da, naše ljudstvo je zvesto domovini in cesarju; pa to ljudstvo se ne nahaja v „Stajerc“ taboru in v imenu ljudstva ne govori kak Linhart. „Stajerc“ stranka pripada